

مدیریت ورزشی - پاییز ۱۴۰۰
دوره ۱۳، شماره ۳، ص: ۹۶۱ - ۹۳۹
تاریخ دریافت: ۹۹ / ۰۱ / ۰۸
تاریخ پذیرش: ۹۹ / ۰۴ / ۰۲

طراحی مدل سواد رسانه‌ای معلمان تربیت بدنی با تأکید بر کیفیت بخشی درس تربیت بدنی (رویکرد آمیخته)

خالد سلیمانی*^۱ - بهزاد ایزدی^۲ - رسول نوروزی سیدحسینی^۳ - حمید قاسمی^۴
۱. دانشجوی دکتری مدیریت بازاریابی و رسانه در ورزش، دانشگاه کردستان، کردستان، ایران. ۲. استادیار مدیریت ورزشی، گروه تربیت بدنی، دانشگاه کردستان، کردستان، ایران. ۳. استادیار مدیریت ورزشی، گروه علوم ورزشی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران. ۴. دانشیار گروه مدیریت ورزشی دانشگاه پیام نور تهران، تهران، ایران

چکیده

هدف از این تحقیق، تدوین و طراحی مدل سواد رسانه‌ای معلمان تربیت بدنی با تأکید بر کیفیت بخشی درس تربیت بدنی است. این تحقیق به روش آمیخته و با ماهیت اکتشافی - توسعه‌ای انجام گرفت. در بخش کیفی از طریق روش نمونه‌گیری هدفمند و نظری و براساس مصاحبه‌های عمیق، داده‌های تحقیق جمع‌آوری شد. در فاز کمی از طریق روش نمونه‌گیری در دسترس نمونه‌ها انتخاب شدند و از طریق مدلسازی معادلات ساختاری مدل برخاسته از بخش کیفی آزمون شد. در این تحقیق، دو جامعه آماری وجود دارد: اولی استادانی در حوزه‌های مدیریت ورزشی، مدیریت آموزشی و رسانه (نمونه آماری ۱۱ نفر)، دومی معلمان تربیت بدنی زن و مرد استان کردستان (شامل ۲۰۴ نفر). نتایج نشان داد که بهبود مستمر کیفیت درس تربیت بدنی از طریق به‌کارگیری سواد رسانه‌ای به‌عنوان یک چرخه در نظر گرفته می‌شود که ورودی آن الزامات و پیش‌نیازهای کاربرد درس تربیت بدنی است. فرایند این مدل شامل قواعد به‌کارگیری سواد رسانه‌ای در درس تربیت بدنی و خروجی این فرایند بهبود کیفیت درس تربیت بدنی است. براساس نتایج پیشنهاد می‌شود برای کیفیت بخشی به درس تربیت بدنی می‌توان سواد رسانه‌ای را همچون یک سیستم تعالی سازمانی در نظر گرفت که با تقویت ورودی‌های آن و جهت‌دهی به فرایندهایش، خروجی‌های مطلوبی را در آن شاهد بود.

واژه‌های کلیدی

درس تربیت بدنی، رسانه، سواد رسانه‌ای، کیفیت بخشی، معلمان تربیت بدنی.

مقدمه

امروزه در عصر انفجار اطلاعات و ارتباطات به‌سر می‌بریم. فناوری‌های ارتباطی آنقدر متنوع و متعدد شده‌اند که افراد به‌راحتی می‌توانند در هر لحظه با هر کسی در هر جای این کره خاکی ارتباط برقرار کنند. رسانه‌ها ابزاری بسیار قدرتمند و مفیدند که با بهره‌گیری از فناوری‌های پیشرفته، انتقال اطلاعات در سراسر دنیا را میسر می‌سازند (۱). در ده یا بیست سال گذشته، چشم‌انداز اطلاعات به‌سبب افزایش سریع و چشمگیر در دسترسی به تولید و مصرف اطلاعات، اساساً تغییر کرده است. در همین حال، نقش فیلترهای سنتی که دقت و تعادل اطلاعات را نظارت می‌کنند، اساساً کاهش یافته است. از طرفی شهروندان با دانش می‌توانند بیاموزند، مشارکت کنند و اطلاعات شخصی و عمومی خود را به اشتراک بگذارند. از سوی دیگر، سوء استفاده‌هایی مانند انتشار ناخواسته اخبار نادرست و سوء استفاده از اطلاعات شخصی شایع شده است و شهروندان می‌بایست ویژگی‌های پیچیده رسانه‌های امروزی را درک کنند (۲). با توجه به این تغییرات پرشتاب در عرصه‌های مختلف دنیای امروز، نهاد آموزش و پرورش نیازمند تحول و توجهی دو صد چندان است تا بتواند وظایف اساسی خود را در آموزش و پرورش نسل فردای کشور به‌گونه‌ای بایسته و شایسته انجام دهد. این مهم در «سند تحول بنیادین آموزش و پرورش» با عنوان «بهبودی و تحول در نظام برنامه‌ریزی آموزشی و درسی و زیرساخت‌های کالبدی» مطرح شده است. یکی از ابعاد مورد توجه در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، نقش رسانه‌ها در تعلیم و تربیت است. در واقع در مبانی نظری تحول بنیادین نظام تعلیم و تربیت رسمی و عمومی جمهوری اسلامی ایران، رسانه در کنار نظام آموزش و پرورش، خانواده و نهادهای غیردولتی یکی از چهار رکن اصلی محسوب می‌شود و برای تحقق اهداف متعالی این سند، آموزش سواد رسانه‌ای ضرورت دارد (۳). مطابق با تعریف مرکز سواد رسانه‌ای (CML)، سواد رسانه‌ای چارچوبی برای دسترسی، تحلیل، ارزشیابی و به‌کارگیری رسانه است. در واقع گسترش تفکر انتقادی و مهارت‌های تولید پیام که برای رشد فرهنگ رسانه‌ای قرن بیست‌ویکم مورد نیاز است. سواد رسانه‌ای از راه فرایند چهارمرحله‌ای پرسشگری، ارزشیابی، واکنش و رفتار به افراد کمک می‌کند تا به توانمندی در دسترسی، تحلیل، ارزشیابی و تولید پیام رسانه‌ای دست یابند. بولگر و داویسون^۱ (۲۰۱۸) سواد رسانه‌ای را به‌صورت مهارت‌هایی توصیف کرده‌اند که از تعامل انتقادی با اطلاعات ارائه‌شده توسط رسانه‌ها پشتیبانی می‌کند و راه‌هایی برای مقابله با اخبار جعلی ارائه می‌دهند

-
1. Center for media literacy
  2. Bulger and Davison

(۴). به‌طور کلی در تعریفی، سواد رسانه‌ای عبارت است از نوعی درک مبتنی بر مهارت که براساس آن می‌توان انواع رسانه‌ها و تولیدات آنها را شناخت و از یکدیگر تفکیک و شناسایی کرد (۶).

در اسناد آموزش و پرورش، بر ترویج و تعمیق سواد رسانه‌ای و زمینه‌سازی برای بهره‌برداری مناسب از محیط نوظهور یادگیری و همچنین جایگاه و نقش تربیتی رسانه و فناوری‌های ارتباطی و بهره‌گیری هوشمندانه از آن و مواجهه فعال و آگاهانه به‌منظور پیشگیری و کنترل آثار و پیامدهای نامطلوب آن، تأکید شده است. در دنیای ارتباطات امروزی که اطلاعات در سریع‌ترین زمان ممکن جابه‌جا می‌شوند و بیشتر افراد جامعه برای دسترسی به اطلاعات با کمترین مشکل روبه‌رو هستند، معلمان و دانش‌آموزان نیز از این قضیه مستثنا نیستند (۹). مقوله ورزش و تربیت بدنی در مدارس از ارکان رشد و سلامت دانش‌آموزان و مکملی برای آموزش کارآمد و داشتن دانش‌آموزانی نخبه و سالم است. درس تربیت بدنی از نظر ضوابط آموزشی تقریباً مشابه سایر دروس دیگر است، اما در عمل از نظر ارزش و اهمیت مساوی با سایر دروس نیست. شاید پایین بودن ارزش این رشته به ماهیت عملی بودن آن مربوط باشد، زیرا در برنامه‌های آموزشی، فعالیت‌های ذهنی برتر از فعالیت‌های جسمانی است و این موضوع با بالا رفتن پایه‌های تحصیلی بیشتر نمود پیدا می‌کند (۱۰). نتایج نشان می‌دهد که عوامل مؤثر بر ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی را می‌توان در پنج عامل طبقه‌بندی کرد. به‌طور کلی عامل تخصص معلمان در صدر عوامل مؤثر در ارتقای جایگاه این درس قرار دارد. این موضوع نشان می‌دهد ارتقای سطح مهارتی و تحصیلی معلمان، میزان آگاهی آنها از اهداف درس تربیت بدنی، مهارت در انتقال درست آنها به دانش‌آموزان، روش تدریس و داشتن کتاب راهنما در ارتقا و کیفیت بخشی درس تربیت بدنی تأثیرگذار است (۱۱). با توجه به ضرورت و اهمیت نقش نیروی انسانی در کیفیت بخشی درس تربیت بدنی، بهره‌گیری از معلمان واجد شرایط و متخصص ورزش در مدارس که دانش سواد رسانه‌ای لازم را داشته باشند، از اقدام‌های مهم به‌منظور کیفیت بخشی به این درس است. بی‌تردید می‌توان گفت معلم تربیت بدنی می‌تواند مؤثرترین عنصر انسانی در ارتقای جایگاه این درس باشد، زیرا او متولی و مسئول اصلی اجرای این واحد درسی است (۱۰).

کرنر و کری (۲۰۱۹) در تحقیق خود دریافته‌اند که سواد رسانه‌ای به معلمان و دانش‌آموزان مجموعه‌ای از مهارت‌ها را ارائه می‌دهد. این مهارت‌ها برای تحلیل، نقد و واکنش به اطلاعاتی که در روبه‌روی آنها ظاهر می‌شوند، در متون دیجیتالی که می‌خوانند، برنامه‌های تلویزیونی که تماشا می‌کنند و رسانه‌های اجتماعی

آنها، لازم هستند (۱۲). میهان، ری و ولز^۱ (۲۰۱۹)، دریافتند که سواد رسانه‌ای شاید مهم‌ترین کمک آموزشی برای آموزش فعلی معلمان باشد، حتی اگر لازم باشد، باید در برنامه درسی راه یابد (۱۳). فورتیونا^۲ (۲۰۱۸) در تحقیق خود دریافت که معلمان می‌توانند از طریق فراخواندن ارتباطات اجتماعی و با استفاده از برنامه آموزشی سواد رسانه‌ای، مشوق آموزش و یادگیری باشند که در نهایت سبب می‌شود دانش‌آموزان بتوانند در سطوح بالاتری از درک مطلب، مطالعات خود را انجام دهند (۱۴). دادلی^۳ (۲۰۱۵) در تحقیقی به بررسی درس تربیت بدنی در مدارس پرداخت و بیان کرد که سیاست‌های کلان آموزشی باید در جهت توسعه درس تربیت بدنی مدارس باشد. مدیران باید به‌منظور توسعه اماکن و زیرساخت‌های درس تربیت بدنی تلاش کنند (۱۵). مقصودی و واحد (۱۳۹۷)، در تحقیق خود دریافتند که توسعه فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی از جمله اینترنت و ظهور رسانه‌های اجتماعی، ضمن ایجاد شکل جدیدی از مدل ارتباطی، نحوه مقابله کاربران با پیام‌های این رسانه‌ها را دچار تحول اساسی کرده است. در چنین فضایی لزوم بهره‌مندی کاربران از سواد رسانه‌های اجتماعی اهمیتی مضاعف پیدا می‌کند (۱۷). تقی‌زاده و طاهری (۱۳۹۵) در تحقیقی دریافتند، بومی‌سازی آموزش سواد رسانه‌ای مهم‌ترین ضرورت پرداختن به این آموزش در مدارس است (۱۸).

امروزه دسترسی به وسایل ارتباط جمعی، عضو بودن در شبکه‌های اجتماعی و دسترسی به تازه‌های کتاب و مقالات به نسبت سالیان نه‌چندان دور، آسان‌تر شده است، به طوری که افراد به وسیله گوشی‌های همراه خود با عضویت در گروه‌ها و کانال‌های اجتماعی نزدیک به افکار و عقاید و رسته کاری خود می‌توانند نظرها، برنامه‌ها و فعالیت‌های کاری خود را به اشتراک بگذارند و از نظرها، عقاید و فعالیت‌های کاری دیگران آگاه شوند و بهره ببرند. اما قبل از اینکه معلمان بتوانند شروع به به‌کارگیری چنین روش‌های آموزشی کنند، ابتدا خودشان باید سواد رسانه‌ای را درک کنند، زیرا بیشتر بزرگسالان با یادگیری این دانش بزرگ نشده‌اند، و نیز چگونگی تدریس آن را هم یاد نگرفته‌اند. متأسفانه، تلاش‌هایی با مقیاس عظیم برای پیشرفت این مهارت‌ها هنوز نه به‌طور تعلیمی و نه سیاسی پذیرفته نشده است. با چنین رویکردی، نقش معلم نه حمایت از یک دیدگاه خاص است و نه ارائه نظرات دستوری، بلکه ترویج و بازتاب در متون رسانه‌ای و توسعه نوعی از پرسش‌ها و مهارت‌های تحلیلی است که به دانش‌آموزان برای روشن ساختن

-
1. Meehan, Ray & Wells
  2. Fortuna
  3. Dudley

دیدگاه‌هایشان کمک می‌کند (۲). عدم استفاده از مدل یا الگوی خاصی برای شناسایی، دسته‌بندی، تجزیه و تحلیل و استفاده از مطالب مندرج در رسانه‌ها از سوی معلمان تربیت بدنی، که از ملزومات کیفیت بخشی درس تربیت بدنی در مدارس است، محقق را مجاب می‌کند مدلی را طراحی کند که این قشر بتوانند با استفاده و پیروی از آن به راحتی و در کمترین زمان ممکن به مفیدترین و کارآمدترین موضوعات کاربردی در رسته کاری خود دست یابند و در نهایت تأثیر ابعاد این مدل را در کیفیت بخشی درس تربیت بدنی شاهد باشند. بنابراین هدف کلی این تحقیق طراحی مدل سواد رسانه‌ای معلمان تربیت بدنی با تأکید بر کیفیت بخشی درس تربیت بدنی در مدارس است.

روش شناسی

این تحقیق با ماهیت اکتشافی و با هدف بسط دانش و شناخت وضعیت موجود در خصوص سواد رسانه‌ای معلمان تربیت بدنی با تأکید بر کیفیت بخشی درس تربیت بدنی انجام گرفته است. از این رو در رسته تحقیقات توسعه‌ای قرار می‌گیرد. همچنین این تحقیق بر مبنای جست‌وجوی داده، دارای ماهیت ترکیبی از نوع آمیخته اکتشافی - متوالی است؛ یعنی ابتدا تحقیق کیفی و براساس یافته‌های آن پژوهش کمی انجام می‌گیرد. تحقیق حاضر با رویکرد طرح اکتشافی توسعه ابزار به انجام رسیده که براساس این طرح ابتدا جنبه کیفی تحقیق و سپس تحقیق کمی و در نهایت تفسیر نتایج کیفی و کمی همزمان با هم انجام گرفت. در بخش اول این تحقیق از روش نظریه داده بنیاد (GT) با رویکرد کلاسیک (بارنی گلیزر) استفاده شد. در بخش دوم، براساس نظریه برخاسته از داده‌های تجزیه و تحلیل شده، از داده‌های کمی برای تکمیل و همسو با نتایج تحقیق کیفی استفاده شد. در این مرحله براساس مدل برخاسته از نتایج کیفی، پرسشنامه‌ای تنظیم شد که ابعاد و مؤلفه‌های موجود در نظریه را در بر گرفت. سپس این پرسشنامه‌ها در بین نمونه‌ها (۲۰۴ معلم درس تربیت بدنی) توزیع شد و براساس مدلسازی معادلات ساختاری، مدل برخاسته از داده‌های کیفی آزمون شد.

در این تحقیق، دو جامعه آماری وجود دارد: اولین مورد استادانی در حوزه مدیریت ورزشی، مدیریت آموزشی، رسانه و ارتباطات و کارشناسان حوزه ستادی درس تربیت بدنی، که نمونه آماری در این جامعه به ۱۱ نفر رسید. دومین مورد معلمان تربیت بدنی زن و مرد استان کردستان بودند که در این جامعه،

1. Grounded Theory
2. Barney G. Glaser

۲۰۴ نفر به عنوان نمونه در نظر گرفته شد. در مرحله کیفی تحقیق، به منظور نمونه‌گیری برای انجام مصاحبه‌های عمیق از روش نمونه‌گیری غیرتصادفی هدفمند^۱ و تکنیک نمونه‌گیری گلوله‌برفی^۲ استفاده شد. در واقع نمونه‌گیری تا جایی تداوم یافت که تحقیق به اشباع نظری و کفایت رسید. ویژگی‌های مصاحبه‌شوندگان تحقیق در جدول ۱ ارائه شده است. در مرحله دوم تحقیق (بخش کمی)، براساس مؤلفه‌های برخاسته از نظریه و مدل تحقیق، پرسشنامه‌ای طراحی شد مشتمل بر ۱۳ سؤال، که روایی صوری آن پس از اعمال نظرهای ۱۵ نفر از استادان و متخصصان مدیریت ورزشی کشور تأیید شد. همچنین روایی محتوایی براساس فرمول ارائه‌شده لاوشه^۳، بالای ۰/۷ محاسبه شد. در نهایت این پرسشنامه بین نمونه‌های تحقیق که همگی معلمان تربیت بدنی (زن و مرد) شاغل در اداره آموزش و پرورش استان کردستان بودند، به صورت الکترونیکی، توزیع شد. به منظور برآورد حجم نمونه از روش ارائه‌شده توسط بنتلر و هو^۴ (۱۹۸۷) استفاده شد (۲۰). در نهایت تعداد ۲۰۴ پرسشنامه تکمیل و دریافت شد.

جدول ۱. ویژگی‌های مشارکت‌کنندگان (مصاحبه‌شوندگان) تحقیق

ردیف	سمت فعلی	رشته تحصیلی	سطح تحصیلات	سابقه فعالیت	حوزه فعالیت	اجرای دانشگاهی
۱	معاونت تربیت بدنی اداره کل (آ.پ)	مدیریت ورزشی	کارشناسی ارشد	۱۱ سال	*	*
۲	رئیس اداره تربیت بدنی اداره کل (آ.پ)	مدیریت ورزشی	کارشناسی ارشد	۱۲ سال	*	*
۳	کارشناس تربیت بدنی اداره کل (آ.پ)	فیزیولوژی ورزشی	کارشناسی ارشد	۸ سال	*	*
۴	رئیس هیأت ورزشی دانش آموزی	علوم ورزشی	کارشناسی	۱۰ سال	*	*
۵	معلم و خبرنگار ورزشی	مدیریت ورزشی	دکتری	۸ سال	*	*
۶	عضو هیأت علمی دانشگاه و خبرنگار ورزشی	مدیریت ورزشی	دکتری	۲۰ سال	*	*

1. Purposive
2. Snow ball
3. Lawshe
4. Bentler and Chou

ادامه جدول ۱. ویژگی‌های مشارکت‌کنندگان (مصاحبه‌شوندگان) تحقیق

ردیف	سمت فعلی	رشته تحصیلی	سطح تحصیلات	سابقه فعالیت	حوزه فعالیت اجرایی	دانشگاهی
۷	عضو هیأت علمی دانشگاه	مدیریت ورزشی	دکتری	۱۰ سال	*	*
۸	عضو هیأت علمی دانشگاه	مدیریت ورزشی	دکتری	۵ سال	*	*
۹	عضو هیأت علمی دانشگاه	مدیریت ورزشی	دکتری	۲۲ سال	*	*
۱۰	عضو هیأت علمی دانشگاه	علوم ارتباطات	دکتری	۱۲ سال	*	*
۱۱	عضو هیأت علمی دانشگاه	مدیریت آموزشی	دکتری	۲۴ سال	*	*

روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها

این تحقیق فاقد فرضیه بود و تنها سؤالات تحقیق وجود داشت. بنابراین در مرحله اول پس از مطالعه اسناد برنامه‌ای و مبانی نظری و انجام مصاحبه‌های عمیق با متخصصان امر، به منظور تحلیل داده‌های کیفی به دست آمده از روش داده‌بنیاد (کدگذاری و مفهوم‌سازی) استفاده شد. در بخش کمی برای اعتبارسنجی مدل کیفی، یک پرسشنامه محقق ساخته طراحی شد. این پرسشنامه دارای ۱۳ گویه پنج‌ارزشی لیکرت از خیلی موافقم تا خیلی مخالفم بود که براساس آن داده‌های کمی مورد نیاز برای تأیید جنبه کیفی تحقیق به دست آمد و از طریق تحلیل عاملی تأییدی (CFA) و مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM)، داده‌های این مرحله از تحقیق تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌های تحقیق

همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، مقوله قواعد به کارگیری سواد رسانه‌ای در درس تربیت بدنی به عنوان مقوله مرکزی تحقیق در نظر گرفته شده است. شایان ذکر است که در تلاش اولیه برای انتخاب این مقوله (پس از مصاحبه هشتم که ظهور کدهای جدید در مصاحبه‌ها بسیار کم شده بود)، محقق با رجوع و مقایسه چندباره پیشامدها و مفاهیم ظاهر شده در یادداشت‌های میدانی و نیز مرتب کردن

1. Confirmatory Factor Analysis(CFA)

یادداشت‌های نظری، دو مقوله ناآشنایی با مفهوم سواد رسانه‌ای و لزوم آموزش سواد رسانه‌ای را مقوله‌های بالقوه برای در نظر گرفته شدن به‌عنوان مقوله مرکزی تحقیق تشخیص داد.

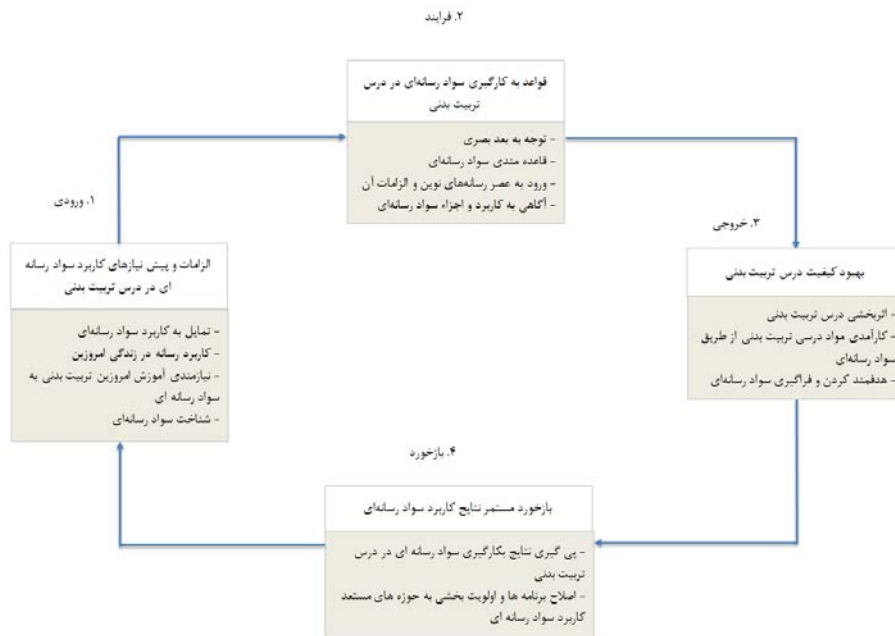
جدول ۲. مقوله‌های اصلی و فرعی

مقوله‌های آن	ابعاد
<ul style="list-style-type: none"> • تمایل به کاربرد سواد رسانه‌ای • کاربرد رسانه در زندگی امروزی • نیازمندی آموزش امروزی تربیت بدنی به سواد رسانه‌ای • شناخت سواد رسانه‌ای 	<ul style="list-style-type: none"> • الزامات (پیش‌نیازهای کاربرد سواد رسانه‌ای در درس تربیت بدنی)
<ul style="list-style-type: none"> • توجه به بعد بصری • قاعده‌مندی سواد رسانه‌ای • ورود به عصر رسانه‌های نوین و الزامات آن • آگاهی به کاربرد و اجزای سواد رسانه‌ای 	<ul style="list-style-type: none"> • مفهوم اصلی (قواعد به‌کارگیری سواد رسانه‌ای در درس تربیت بدنی)
<ul style="list-style-type: none"> • اثربخشی درس تربیت بدنی • توانمندسازی مواد درسی تربیت بدنی از طریق سواد رسانه‌ای • هدفمند کردن و فراگیری سواد رسانه‌ای 	<ul style="list-style-type: none"> • پیامدها (بهبود کیفیت درس تربیت بدنی)
<ul style="list-style-type: none"> • ردگیری نتایج به‌کارگیری سواد رسانه‌ای در درس تربیت بدنی • اصلاح برنامه‌ها و اولویت‌بخشی به حوزه‌های مستعد کاربرد سواد رسانه‌ای 	<ul style="list-style-type: none"> • بازخورد مستمر نتایج کاربرد سواد رسانه‌ای

پس از تجزیه و تحلیل داده‌های به‌دست‌آمده از مصاحبه‌های انجام‌گرفته، مدل نهایی تحقیق (شکل ۱) استخراج شد. در تشریح این مدل باید گفت که بهبود مستمر کیفیت درس تربیت بدنی از طریق به‌کارگیری سواد رسانه‌ای به‌عنوان یک چرخه در نظر گرفته شده است که ورودی آن «الزامات و پیش‌نیازهای کاربرد درس تربیت بدنی» است که شامل مفاهیمی مانند تمایل به کاربرد سواد رسانه‌ای، کاربرد رسانه در زندگی امروزی، نیازمندی آموزش امروزی تربیت بدنی به سواد رسانه‌ای و شناخت سواد رسانه‌ای است. فرایند این مدل قواعد به‌کارگیری سواد رسانه‌ای در درس تربیت بدنی شامل مفاهیمی مانند توجه به بعد بصری، قاعده‌مندی سواد رسانه‌ای، ورود به عصر رسانه‌های نوین و الزامات آن و آگاهی به کاربرد و اجزا سواد رسانه‌ای است. خروجی این مدل بهبود کیفیت درس تربیت بدنی شامل اثربخشی درس تربیت بدنی، توانمندسازی مواد درسی تربیت بدنی و هدفمند کردن و فراگیری سواد رسانه‌ای است.

در نهایت از آنجا که مدل نهایی همانند یک چرخه است، یک حلقه بازخورد برای آن در نظر گرفته شده است که شامل بازخورد مستمر نتایج کاربرد سواد رسانه‌ای است که مفاهیمی مانند ردگیری نتایج به‌کارگیری سواد رسانه‌ای در درس تربیت بدنی و اصلاح برنامه‌ها و اولویت‌بخشی به حوزه‌های مستعد کاربرد سواد رسانه‌ای را در برمی‌گیرد.

شکل ۱. مدل نهایی (چرخه بهبود مستمر کیفیت درس تربیت بدنی از طریق به‌کارگیری سواد رسانه‌ای)

در ادامه نتایج به‌دست‌آمده، جدول ۳ ویژگی جمعیت‌شناختی نمونه‌های تحقیق، در بخش کمی را نمایان می‌سازد که شامل جنسیت، سن، تحصیلات و سابقه کاری افراد شرکت‌کننده در تحقیق است.

جدول ۳. ویژگی جمعیت شناختی نمونه‌های تحقیق

درصد	فراوانی	مؤلفه جمعیت شناختی
۴/۴	۹	سن (بر حسب سال)
		زیر ۲۵ سال
۸/۸	۱۸	۲۵ تا ۲۹
۲۸/۴	۵۸	۳۰-۳۴
۳۶/۸	۷۵	۳۵-۳۹
۲۱/۶	۴۴	۳۹ سال به بالا
۵۸/۸	۱۲۰	جنسیت
		مرد
۴۱/۲	۸۴	زن
۱/۰	۲	تحصیلات
		کاردانی
۳۳/۸	۶۹	کارشناسی
۵۴/۹	۱۱۲	ارشد
۱۰/۳	۲۱	دکتری
۱۴/۲	۲۹	سابقه (بر حسب سال)
		زیر ۵ سال
۳۵/۸	۷۳	۵-۹
۱۸/۱	۳۷	۱۰-۱۴
۹/۸	۲۰	۱۵-۱۹
۲۲/۱	۴۵	۱۹ سال به بالا

بررسی پایایی و روایی سازه‌ای

همان‌طور که در جدول ۴ مشخص است، همه متغیرها دارای پایایی ترکیبی (CR) بالای ۰/۷ هستند. این پایایی ترکیبی نشان از قابل قبول بودن پایایی هر سازه تحقیق دارد. همچنین با توجه به مقدار به‌دست‌آمده برای MSV و ASV که پایین‌تر از AVE به‌دست‌آمده است و با توجه به اینکه مقادیر AVE مربوط به هر سازه تقریباً از ۰/۵ بیشتر است، این مطلب مؤید این است که روایی همگرایی پرسشنامه حاضر مورد تأیید است.

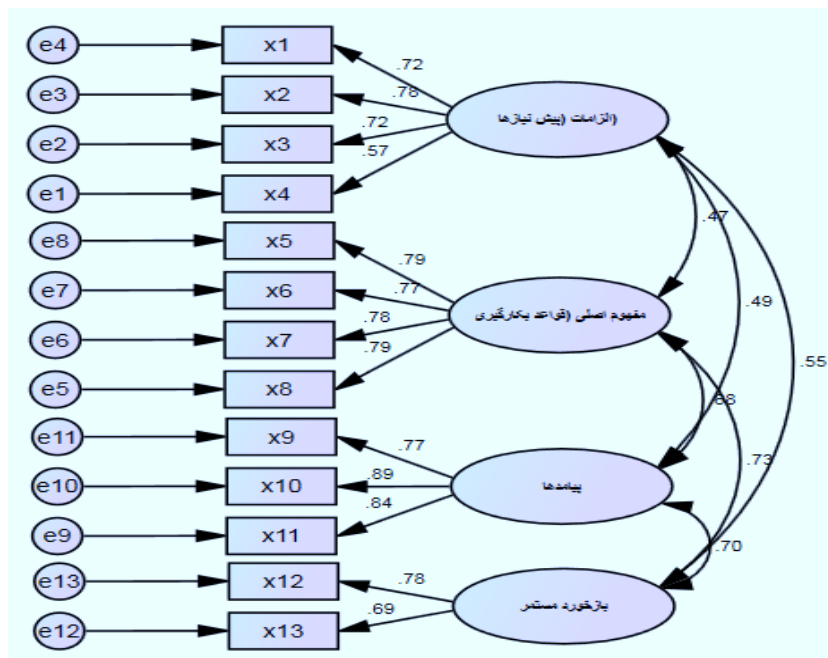
جدول ۴. ارزیابی مدل بیرونی (پایایی، روایی همگرایی و روایی واگرایی)

متغیرهای پنهان	گویه‌ها	λ	t	CR	AVE	MSV	ASV	۱	۲	۳	۴	
پیامدها	X۴	۰/۵۷۲		۰/۸۷۱	۰/۶۹۳	۰/۴۹۱	۰/۳۹۵	۰/۸۳۳				
	X۳	۰/۷۲۱	۷/۱۹۴									
	X۲	۰/۷۸۰	۷/۴۵۶									
	X۱	۰/۷۱۹	۷/۱۸۱									
الزامات (پیش‌نیازها)	X۸	۰/۷۹۰		۰/۷۹۴	۰/۴۹۳	۰/۳۰۶	۰/۲۵۴	۰/۴۸۵	۰/۷۰۲			
	X۷	۰/۷۷۵	۱۱/۳۸									
	X۶	۰/۷۷۲	۱۱/۳۲									
	X۵	۰/۷۸۹	۱۱/۶۰									

مفهوم اصلی (قواعد)	X11	۰/۸۳۸	۰/۸۶۳	۰/۶۱۱	۰/۵۳۳	۰/۴۰۵	۰/۶۷۸	۰/۴۷۱	۰/۷۸۲
	X1۰	۰/۸۸۶	۱۴۳۷						
	X۹	۰/۷۷۰	۱۲/۲۷						
بازخورد مستمر	X1۳	۰/۶۸۶	۰/۷۰۳	۰/۵۴۳	۰/۵۳۳	۰/۴۴۳	۰/۷۰۱	۰/۵۵۳	۰/۷۳۰
	X1۲	۰/۷۸۴	۸/۲۹						۰/۷۳۷

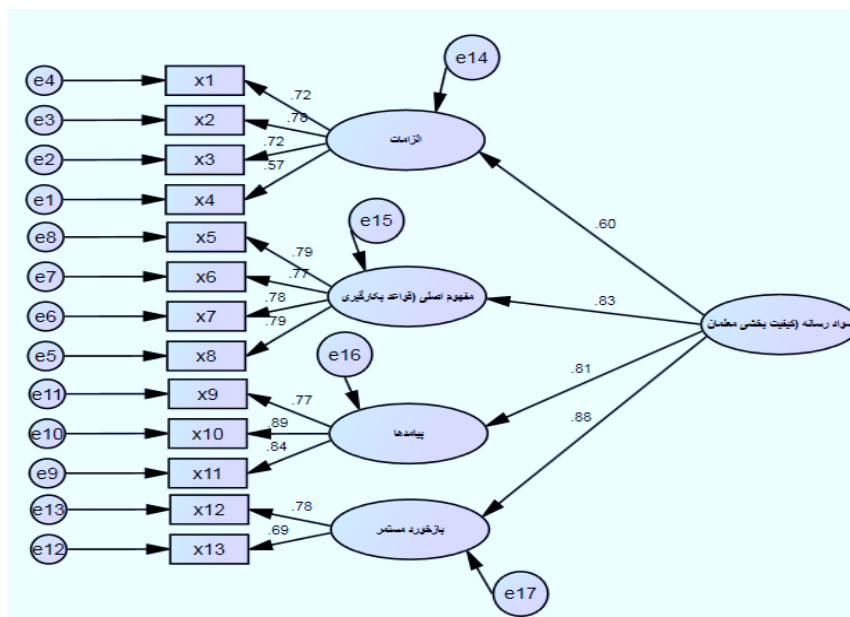
جدول ۵. شاخص‌های برازش تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول

شاخص	مقادیر	شاخص	مقادیر	شاخص	مقادیر	شاخص	مقادیر
	برآورد شده		برآورد شده		برآورد شده		برآورد شده
CMIN	۱۰۸/۳۰۹	RMR	۰/۰۳۲	CFI	۰/۹۶۰	RMSEA	۰/۰۶۴
DF	۵۹	GFI	۰/۹۲۷	TLI	۰/۹۴۸	HOELTER	۱۴۷
							۰/۰۵
CMIN /DF	۱/۸۳۶	AGFI	۰/۸۸۸	NFI	۰/۹۱۸	HOELTER	۱۶۴
							۰/۰۱

شکل ۲. تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول در حالت استاندارد

نتایج جدول ۵ گویای این مطلب است که شاخص‌های نسبت خی دو برابر با ۱/۸۳، شاخص برازش مطلق RMR برابر از ۰/۰۳، GFI، AGFI برابر با ۰/۹۲ و ۰/۸۸ و شاخص‌های برازش تطبیقی، NFI، TLI و CFI برابر با ۰/۹۲، ۰/۹۵ و ۰/۹۶ و شاخص RMSEA کمتر از ۰/۱ در حد مطلوبی قرار دارند؛ بدین معنی که مدل تحقیق حاضر برازش مطلوبی دارد و ساختار عاملی در نظر گرفته شده برای آن قابل قبول است. به عبارتی داده‌های حاصل از تحقیق مدل نظری تحقیق را حمایت و تأیید می‌کنند. همچنین شاخص هالتر در سطح ۰/۰۵ حداقل حجم نمونه را ۱۴۷ نفر برای کفایت نمونه‌گیری برآورد کرده است (۲۳، ۲۴). در ادامه با توجه به اینکه مدل بیرونی در تحلیل عاملی مرتبه اول قابل قبول و همچنین شاخص‌های برازش مناسب بود، در شکل ۳ مدل اندازه‌گیری مرتبه دوم بررسی شده است.

شکل ۳. خروجی مدل اندازه‌گیری مرتبه دوم در حالت استاندارد

جدول ۶. شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری مرتبه دوم

شاخص	مقادیر	شاخص	مقادیر	شاخص	مقادیر	شاخص	مقادیر
برآوردشده		برآوردشده		برآوردشده		برآوردشده	
CMIN	۹۹۴/۱۰۸	RMR	۰/۰۳۲	CFI	۰/۹۶۲	RMSEA	۰/۰۶۲
DF	۶۱	GFI	۰/۹۲۶	TLI	۰/۹۵۱	HOELTER	۱۵۰
						۰/۰۵	
CMIN/DF	۷۸۷/۱	AGFI	۸۹	NFI	۰/۹۱۸	HOELTER	۱۶۷
						۰/۰۱	

نتایج جدول ۶ گویای این مطلب است که شاخص‌های نسبت خی دو برابر با ۱/۷۸، شاخص برازش مطلق RMR برابر ۰/۰۳، GFI، AGFI برابر با ۰/۹۲ و ۰/۸۹ و شاخص‌های برازش تطبیقی، NFI، TLI و CFI برابر با ۰/۹۲، ۰/۹۵ و ۰/۹۶ و شاخص RMSEA کمتر از ۰/۱ در حد مطلوبی قرار دارند، بدین معنی که مدل تحقیق حاضر دارای برازش مطلوبی است و ساختار عاملی در نظر گرفته شده برای آن قابل قبول است. به عبارتی داده‌های حاصل از تحقیق مدل نظری تحقیق را حمایت و تأیید می‌کنند. همچنین شاخص هالتر در سطح ۰/۰۵ حداقل حجم نمونه را ۱۵۰ نفر برای کفایت نمونه‌گیری برآورد کرده است (۲۴).

جدول ۷. نتایج مسیرهای مدل اندازه‌گیری

مسیرهای مدل	بتا	خطای	نسبت	سطح	نتیجه
	استانداردشده	معیار	بحرانی	معناداری	
الزامات	۰/۶۰	۰/۰۹۵	۵/۰۷۳	***	تأیید
مفهوم اصلی (قواعد به کارگیری)	۰/۸۳	۰/۱۵۴	۷/۰۶۰	***	تأیید
پیامدها	۰/۸۱	۰/۱۷۰	۷/۱۸۰	***	تأیید
بازخورد مستمر	۰/۸۸				تأیید

شکل ۳ و جدول ۷ بیانگر این است که چهار بعد اکتشاف شده متغیر سواد رسانه‌ای در بین معلمان، یعنی الزامات، مفهوم اصلی (قواعد به کارگیری)، پیامدها و بازخورد مستمر به ترتیب دارای ضریبی برابر ۰/۶۰، ۰/۸۳، ۰/۸۱ و ۰/۸۸ بوده و دارای اعتبار کافی هستند. همچنین براساس شکل ۳ و جدول ۸ با توجه به اینکه تمامی مقادیر نسبت بحرانی یا *t-value* بالای ۱/۹۶ برای ابعاد سواد رسانه‌ای در بین معلمان محاسبه شد، دارای اعتبار لازم هستند و تأیید می‌شوند.

بحث و نتیجه گیری

انسان در جهانی زندگی می کند که کیفیت اطلاعات دریافتی، به طور وسیعی بر انتخابها و پیامدهای آن اثر می گذارد، همچنین در ظرفیت آن برای بهره بردن از آزادی های اساسی و توانایی هایش برای تعیین سرنوشت و توسعه، نقش تعیین کننده ای دارد. به واسطه پیشرفت های فناورانه در ارتباطات راه دور، رسانه ها و دیگر ارائه دهندگان اطلاعات، مقادیر زیادی از اطلاعات و دانش را در دسترس شهروندان قرار می دهند یا توسط شهروندان به اشتراک گذاشته می شود. این پدیده سبب شده است که ارزیابی ارتباطات و قابلیت اطمینان اطلاعات، بدون نقض حق آزادی بیان و دسترسی به اطلاعات به چالش تبدیل شود. در این زمینه نیاز به سواد رسانه ای احساس می شود که جنبشی آموزش مدنی را شکل می دهد که در آن معلمان به عنوان عامل اصلی تغییر نقش ایفا می کنند (۲۵).

هدف از این تحقیق، طراحی و تدوین مدل سواد رسانه ای معلمان تربیت بدنی با تأکید بر کیفیت بخشی درس تربیت بدنی بود. این تحقیق با روش تحقیق آمیخته و با ماهیت اکتشافی - بنیادی انجام گرفت. در مرحله کیفی، مدل نهایی شامل چهار مفهوم اصلی بود: ۱. ورودی (الزامات و پیش نیازهای کاربرد درس تربیت بدنی)، ۲. فرایند (قواعد به کارگیری سواد رسانه ای در درس تربیت بدنی)، ۳. خروجی (بهبود کیفیت درس تربیت بدنی) و ۴. بازخورد (بازخورد مستمر نتایج کاربرد سواد رسانه ای). منطقی که برای مدل در نظر گرفته شده بود، شامل مدل تعالی سازمانی EFQM است. مدل تعالی سازمانی مدلی است که سازمان ها را ارزیابی و عملکرد آنها را اندازه گیری می کند. این مدل به سازمان ها کمک می کند تا با مقایسه وضعیت موجود و مطلوب خود تفاوتها را شناسایی کنند، سپس با بررسی علل وقوع این تفاوتها راه حل های بهبود وضع موجود را بیابند و آنها را اجرا کنند. این مدل چارچوبی برای بهبود خروجی یک سازمان است (۲۶). در تحقیق حاضر بخش ورودی مدل، که شامل الزامات و پیش نیازهای کاربرد سواد رسانه ای در درس تربیت بدنی می شد، معادل توانمندسازها که شامل کارکنان، خط مشی و راهبرد و مشارکتها و منابع در مدل تعالی است، در نظر گرفته شده است. قسمت فرایند مدل حاضر، شامل قواعد به کارگیری سواد رسانه ای در درس تربیت بدنی، با قسمت فرایند انجام کار در مدل تعالی در نظر گرفته شده است. همچنین قسمت خروجی مدل تحقیق که شامل بهبود کیفیت بخشی درس تربیت بدنی است، با قسمت نتایج مدل تعالی، شامل نتایج کارکنان، مشتری، جامعه و نتایج کلیدی عملکرد، در نظر گرفته

1. European Foundation for Quality Management

شده است. در نهایت مجموع سه مرحله قبلی در مدل تعالی به نوآوری و یادگیری در سازمان منجر می‌شود که در مدل تحقیق حاضر مرحله بازخورد، شامل بازخورد مستمر نتایج کاربرد سواد رسانه‌ای، منطبق بر این مرحله از مدل تعالی سازمانی است.

در بحث نتایج کیفی این تحقیق و در تشریح این مدل بیان می‌شود که بهبود مستمر کیفیت درس تربیت بدنی از طریق به‌کارگیری سواد رسانه‌ای به‌عنوان یک چرخه در نظر گرفته شده است که ورودی آن «الزامات و پیش‌نیازهای کاربرد درس تربیت بدنی» است. براساس یافته‌های حاضر، الزامات و پیش‌نیازهای به‌کارگیری سواد رسانه‌ای در درس تربیت بدنی دارای چهار شاخص است که از بین آنها کاربرد رسانه در زندگی امروزی با بار عاملی ۰/۷۸ دارای بیشترین اهمیت بوده است. برای آنکه مخاطبان اختیار و کنترل خود را به دست رسانه‌ها نسپارند، باید دانش و آگاهی خود را به سطوح بالاتر افزایش دهند و در نهایت دست به تولید علم بزنند و در واقع یادگیری معناداری داشته باشند و بتوانند روابط حاکم میان اجزا و عناصر پیام را درک کنند. سواد رسانه‌ای به شهروندان کمک می‌کند تا درک کنند رسانه‌ها چگونه به بینش‌ها و باورهای مردم نفوذ می‌کنند، به فرهنگ عمومی شکل می‌دهند و بر تصمیم‌گیری‌های انسان‌ها تأثیر می‌گذارند (۲۷). شاخص دیگر، تمایل به کاربرد سواد رسانه‌ای با بار عاملی ۰/۷۲ بود. این شاخص نشان داد معلمان و استادانی که مهارت‌های سواد رسانه‌ای را کسب می‌کنند، می‌توانند به اشاعه‌دهندگان اطلاعات تأثیرگذار تبدیل شوند و فاصله میان برنامه‌های آموزشی و برنامه‌های اجتماعی را بردارند تا در نهایت به مصرف‌کنندگان (مخاطبان) منتقد و تیزبینی با تفکر انتقادی مبدل شوند (۲۷). شاخص نیازمندی آموزش درس تربیت بدنی به سواد رسانه‌ای با بار عاملی ۰/۷۲، اشاره به این موضوع دارد که مصاحبه‌شوندگان ضرورت تسلط بر مهارت سواد رسانه‌ای برای مقابله با تأثیرات ناخواسته رسانه‌ها را درک کرده‌اند و بر آن تأکید می‌کنند. اما با وجود این آگاهی، «آموزش سواد رسانه‌ای» در کشورمان مورد بی‌توجهی قرار گرفته است. اگر «وزارت آموزش و پرورش»، «وزارت علوم، تحقیقات و فناوری» و «رسانه ملی» را به‌عنوان متولیان اصلی امر آموزش در کشور در نظر بگیریم، بررسی عملکرد این سه نهاد نشان می‌دهد که تاکنون گامی جدی و علمی در جهت آموزش و ارتقای سواد رسانه‌ای در کشور برداشته نشده است؛ مگر مواردی جزئی در قالب فعالیت‌های محدود برای آموزش سواد رسانه‌ای در فضای مجازی و گاهی هم تلویزیون (۲۸). عامل مهم دیگری که در این مدل به مقدار ۰/۵۷ درصد در تبیین پیش‌نیازهای به‌کارگیری سواد رسانه‌ای تأثیرگذار بود، شناخت سواد رسانه‌ای معلمان تربیت بدنی مدارس است. آموزش سواد رسانه‌ای در ایران با وجود فراگیری رسانه‌ها در کشور، پدیده‌ای نسبتاً نوظهور

محسوب می‌شود. میهان و همکاران (۲۰۱۹)، آموزش سواد رسانه‌ای را به‌عنوان کمک به معلمان جدید برای رساندن صدایشان به همه مردم معرفی کردند. معلمان آینده و دانش‌آموزان آتی آنها، نیازمند تشویق برای بررسی منابع، تأمل در مفروضات خود، آگاهی از عادات رسانه‌ای خود هستند (۲۹). صاحب‌نظران ارتباطات و رسانه، سواد رسانه‌ای را به‌عنوان مهارت و توانایی ضروری برای زیستن در عصر حاضر که عصر ارتباطات و اطلاعات نام گرفته است، مطرح می‌کنند (۳۸). این الزامات در تحقیقات میهان و همکاران (۲۰۱۹)، فورتیونا (۲۰۱۸)، برگستروم^۱ و همکاران (۲۰۱۸)، تای^۲ (۲۰۱۴)، علیخانی و کریمی (۱۳۹۶)، تقی‌زاده و طاهری (۱۳۹۵)، حسینی و شبیری (۱۳۹۶) و نیازی و همکاران (۱۳۹۵) مورد توجه قرار گرفته است (۳۱-۲۷، ۱۸، ۱۴، ۱).

همچنین یافته‌های تحقیق نشان داد که بعد فرایند مدل که حکایت از قواعد به‌کارگیری سواد رسانه‌ای توسط معلمان تربیت بدنی دارد، دارای چهار شاخص است که از بین آنها گویه‌های توجه به بعد بصری و آگاهی از کاربرد و اجزای سواد رسانه‌ای توسط معلمان تربیت بدنی با بار عاملی ۰/۷۹ دارای بیشترین اهمیت هستند. تقی‌زاده و طاهری (۱۳۹۵) در تحقیق خود به ضرورت استفاده از اطلاعات تصویری در آموزش اشاره کرده‌اند (۱۸). در همین زمینه تحقیقات مختلف نشان داده‌اند وقتی متن با تصویر همراه می‌شود، پردازش اطلاعات و فرایند یادگیری تسهیل می‌شود (۳۲). بیشتر مصاحبه‌شوندگان در این تحقیق اذعان داشتند که توجه به بعد بصری در آموزش می‌تواند کیفیت آموزش را بهبود بخشد و دانش‌آموزان رغبت بیشتری برای یادگیری و استفاده از آن در برنامه عملی خود داشتند. آنها اشاره داشتند که تأثیرات یک عکس یا بروشور آموزشی به مراتب بیشتر از ساعت‌ها تدریس و آموزش است. بنابراین معلمان تربیت بدنی در آموزش دروس خود (عملی و نظری) باید به این موضوع توجه ویژه‌ای داشته باشند. از دیگر نتایج بعد فرایندی مدل سواد رسانه‌ای، قاعده‌مندی سواد رسانه‌ای است که دارای بار عاملی ۰/۷۷ است. امروزه، دیگر فناوری اطلاعات و ارتباطات تنها ابزار تدریس یا یکی از موضوعات درسی محسوب نمی‌شود. در این رویکرد برای ارائه محتوا، از عناصر اطلاعاتی با شکل‌های متفاوت مانند متن، ویدئو، صدا، انیمیشن، گرافیک و محیط‌های مجازی یا شبیه‌سازی شده استفاده می‌کنند. بسته به اینکه دانش‌آموزان چگونه عمل می‌کنند، معلم می‌تواند بفهمد که مواد آموزشی به‌درستی کارشان را انجام می‌دهند یا نه و براساس نتایج به‌دست‌آمده اصلاحات لازم را در مواد آموزشی به‌عمل آورد (۳۳). آموزش سواد رسانه‌ای مستلزم پرس و

-
1. Bergstrom, M. Flynn & C
  2. Thai

جوی فعال و تفکر انتقادی در مورد پیام‌هایی است که دریافت کرده و ایجاد می‌کنیم. دربارهٔ ضرورت و اهمیت «آموزش سواد رسانه‌ای» در این عصر می‌توان به آنچه تافلر^۱ در دههٔ ۱۹۸۰ میلادی پیش‌بینی کرده بود، اشاره کرد: «عصر فردا را گسترهٔ فرستنده‌ها، رسانه‌ها، پیام‌گیران و پیام‌سازان شکل داده و شیوه‌های تبادل اطلاعات، محور مانورهای قدرت آینده خواهند بود». در نهایت دربارهٔ آگاهی از کاربرد و اجزای سواد رسانه‌ای می‌توان گفت که براساس مطالعات انجام‌گرفته، مهارت‌های سواد رسانه‌ای در فرد دید انتقادی ایجاد می‌کند و تأثیرپذیری کورکورانه از رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی را کاهش می‌دهد (۳۴). آموزش سواد رسانه‌ای سبب پیدایش عادت پرسشگری، تحقیق و پژوهش، تقویت مهارت‌های بیانی به‌منظور برقراری ارتباطی آگاهانه و متفکرانه با رسانه، و ایجاد نگاه دقیق و تحلیل منتقدانه نسبت به پیام‌های رسانه‌ای می‌شود. با این دیدگاه سواد رسانه‌ای به‌گونه‌ای هدفمند و نقادانه، ضمن ایجاد ارتباط دوسویه و تعاملی، حوزهٔ آموزش را با تحولی جدی و جدید مواجه می‌سازد (۱). سواد رسانه‌ای به معلمان و دانش‌آموزان مجموعه‌ای از مهارت‌ها را ارائه می‌دهد. این مهارت‌ها برای تحلیل، نقد و واکنش به اطلاعاتی که در روبروی آنها ظاهر می‌شوند، در متون دیجیتال که می‌خوانند، برنامه‌های تلویزیونی که تماشا می‌کنند و رسانه‌های اجتماعی آنها لازم هستند. این مؤلفه‌ها در تحقیقات کرسچ و لزی^۲ (۲۰۱۹)، کرنر و کری (۲۰۱۹)، لیچ^۳ (۲۰۱۷)، علیخانی و کریمی (۱۳۹۶) و مقدس زاده و صفاهیه (۱۳۹۶) مورد اشاره قرار گرفته‌اند (۳۶-۳۴، ۱).

بهبود کیفیت درس تربیت بدنی از طریق سواد رسانه‌ای معلمان تربیت بدنی از دیگر نتایج این پژوهش است. از دیدگاه مصاحبه‌شوندگان و معلمان تربیت بدنی، توانمندسازی مواد درسی تربیت بدنی با به‌کارگیری سواد رسانه‌ای با بار عاملی ۰/۸۹ از اولویت‌های این مدل است. امروزه سؤال اساسی نظام آموزشی در تمام کشورها این نیست که از فناوری‌های کمکی در فرایند یادگیری و تدریس استفاده کنیم یا از آن بهره‌نگیریم، بلکه سؤال کلیدی و بنیادی آن است که چگونه می‌توانیم فناوری را با فرایند یادگیری و تدریس به‌گونه‌ای یکپارچه سازیم تا به کمیت و کیفیت آن کمک کند. فناوری اطلاعات به‌عنوان رویکردی نوین، در نقش مکمل نظام آموزشی، بهبود کیفیت تدریس، تنوع بخشیدن به شیوه‌های تدریس، فراهم ساختن آموزش مستمر و خودکار، کوتاه نمودن زمان آموزش، کوتاه کردن دورهٔ تحصیل، توجه به

-
1. Toffler
  2. Kersch and Lesley
  3. Ieach

استعدادهای فردی، انفرادی کردن آموزش و مقابله با مشکلات آموزش جمعی عمل می‌کند (۲۷). معلمان تربیت بدنی می‌توانند با استفاده از وسایل کمک‌آموزشی و دانش اکتسابی خود در زمینه آموزش مطالب و مهارت‌های علمی و عملی، کیفیت کار خود را افزایش داده و رغبت دانش‌آموزان را برای فراگیری، افزایش دهند. همچنین هدفمند کردن و فراگیری سواد رسانه‌ای در آموزش درس تربیت بدنی و اثربخش کردن دروس تربیت بدنی با استفاده از سواد رسانه‌ای معلمان تربیت بدنی می‌تواند در خروجی مدل سواد رسانه‌ای تأثیرگذار باشد. با نگاهی به پیشرفت و پیچیدگی فناوری‌های امروز و از آنجا که سوادآموزی تابعی از تغییرات محیطی و زمینه‌ای (یا فکری) هر جامعه در زمان‌های مختلف است، می‌توان ادعا کرد که کاربران و مخاطبان جامعه اطلاعاتی، نیازمند فراگیری دانش و سواد شده‌اند که با سواد خواندن و نوشتن دیروز متفاوت است و مهارت‌ها و توانمندی‌های بیشتری را مطالبه‌گر است. والتون^۱ و همکاران (۲۰۱۹) افق سواد رسانه‌ای را ترسیم و استدلال کردند که هنوز بدنه کنونی تحقیقات شامل شیوه‌های نسبتاً کمی از آموزش سواد رسانه‌ای واقعی در مدارس است (۳۷). در عصر اتوماسیون رسانه‌ها، برای به‌دست آوردن توانایی تفکر انتقادی و سواد رسانه‌ای، باید آموزش سواد رسانه‌ای و تفکر محاسباتی به‌شدت در آموزش و پرورش درهم‌تنیده شوند. این مؤلفه‌ها در تحقیقات اسپایلد^۲ (۲۰۱۹)، والتون و همکاران (۲۰۱۹)، لیچ (۲۰۱۷)، تقی‌زاده و طاهری (۱۳۹۵)، نیازی و همکاران (۱۳۹۵) و بروجنی و همکاران (۱۳۹۵) اشاره شده‌اند (۳۷، ۳۶، ۲۷، ۱۸، ۱۱، ۵).

از مهم‌ترین نتایج این مدل، بازخورد مستمر نتایج کاربرد سواد رسانه‌ای در آموزش درس تربیت بدنی است. مهم‌ترین مؤلفه‌های بازخورد، شامل ردگیری نتایج به‌کارگیری سواد رسانه‌ای در درس تربیت بدنی و اصلاح برنامه‌ها با بار عاملی ۰/۷۸ و اولویت‌بخشی به حوزه‌های مستعد کاربرد سواد رسانه‌ای (۰/۶۹) هستند. مداخلات آموزش سواد رسانه‌ای باید به‌گونه‌ای طراحی شوند که نیازهای افراد سنین مختلف را با درک نقش‌ها و اهداف زندگی که آنان در طول عمر خود دارند، برطرف کند. لازم است راهبردهای تعلیم و تربیت گوناگون به شکل مؤثری شایستگی‌های سواد رسانه‌ای جوانان، نوجوانان، بزرگسالان، والدین و کهنسالان را هدایت و راهبری کنند. در سنین بالا، آموزش سواد رسانه‌ای ممکن است از عملکرد شناختی و روابط اجتماعی پشتیبانی کرده و به افراد کمک کند تا به شکل انتقادی اطلاعات و خدمات مربوط به سلامتی را ارزیابی کنند. در عصر رسانه‌های اجتماعی، مهارت‌های مربوط به آموزش سواد رسانه‌ای با برنامه

---

1. Valtonen

درسی پیوند می‌خورند (۳۸). با این حال، آموزش سواد رسانه‌ای می‌تواند با کمترین اختلال در محتوای اصلی برنامه‌ی درسی تربیت معلم گنجانده شود و بسیاری از مزایای احتمالی آموزشی را نیز به همراه داشته باشد (۳۷). سواد رسانه‌ای راهبردی است که شیوه‌ای را به معلمان بدو خدمت ارائه می‌کند تا برنامه‌های آموزشی خود را به دانش‌آموزان و استانداردها به شیوه‌ای جدید و جذاب متصل کنند. با این حال، اندازه‌گیری اثربخشی سواد رسانه‌ای، چالش اصلی این حوزه است. روشن نیست که تا چه حد افراد سنین مختلف ممکن است درگیر عادات سؤال‌برانگیز مهم نسبت به رسانه می‌شوند (۵). پیگیری نتایج کاربرد سواد رسانه‌ای معلمان تربیت بدنی مستلزم آن است که به‌طور مستمر برنامه‌های آموزشی معلمان تربیت بدنی رصد شود و بازخوردهای لازم از نحوه‌ی استفاده از انواع رسانه‌ها توسط دبیران تربیت بدنی گرفته شود که این خود می‌تواند به اصلاح برنامه‌ها و دوره‌های آموزشی مرتبط در این زمینه منجر شود. این مؤلفه‌ها در تحقیقات اسچایلد^۱ (۲۰۱۹)، راسی^۲ و همکاران (۲۰۱۹)، میهان و همکاران (۲۰۱۹)، والتون^۳ و همکاران (۲۰۱۹) و کرمانی (۱۳۹۷) مورد اشاره قرار گرفته‌اند (۳۹-۳۷، ۵).

در قسمت نتایج کمی این تحقیق، براساس شکل ۳ که مدل تحلیل عاملی مرتبه‌ی دوم است، مدل از برازش مطلوبی برخوردار است. مفاهیم بازخورد مستمر نتایج کاربرد سواد رسانه‌ای و تدوین قواعد به‌کارگیری سواد رسانه‌ای از مهم‌ترین بخش‌های این مدل هستند. در کیفیت‌بخشی درس تربیت بدنی به‌ترتیب بازخورد مستمر با ضریب مسیر ۰/۸۸ و بعد از آن قواعد به‌کارگیری سواد رسانه‌ای با ضریب مسیر ۰/۸۳، پیامدها با ضریب مسیر ۰/۸۱ و الزامات و پیش‌نیازهای کاربرد سواد رسانه‌ای با ضریب مسیر ۰/۶۰ اثرگذارند.

به‌طور کلی می‌توان گفت، آثار ناشی از ضعف در سواد رسانه‌ای در عرصه‌های فرهنگی و تربیتی آحاد جامعه، از حساسیت بالایی برخوردار است و از این حیث، تحقیق حاضر به‌منظور شناخت آینده این حوزه و سیاستگذاری‌های مبتنی بر این شناخت بسیار ضرورت دارد. سرمایه‌ی اصلی سازمان‌ها در حال حاضر، مهارت و نگرش منابع انسانی است. معلمان تربیت بدنی به‌عنوان عنصر کلیدی توسعه‌ی ورزش، نقش اساسی در به‌کارگیری رسانه‌ها در آموزش درس تربیت بدنی دارند. سواد رسانه‌ای، مهارت و توانایی است که معلمان تربیت بدنی در زمینه‌ی آموزش باید به آن مجهز شوند تا بتوانند در شرایط مختلف محیطی و

-
1. Schilder
  2. Rasi
  3. Valtonen

آموزشی از آن استفاده بهینه کنند. بهبود مستمر کیفیت درس تربیت بدنی نیازمند نگاه سیستمی و کلان به بهره‌گیری از سواد رسانه‌ای به‌عنوان روشی برای تعالی درس تربیت بدنی در مدارس است. در واقع برای کیفیت‌بخشی به درس تربیت بدنی می‌توان سواد رسانه‌ای را همچون سیستم تعالی در نظر گرفت که با تقویت ورودی‌های آن و جهت‌دهی به فرایندهایش، خروجی‌های مطلوبی را در آن شاهد بود. نتایج این تحقیق نشان داد که تدوین قواعد مرتبط با سواد رسانه‌ای و همچنین بازخورد مستمر از نتایج به‌کارگیری این قواعد می‌تواند استفاده مطلوب از رسانه‌ها در آموزش درس تربیت بدنی را تسهیل کند. معلمان تربیت بدنی به‌عنوان قشری فعال و مؤثر در آموزش و پرورش شناخته می‌شوند و به‌واسطه رسته شغلی خود باید در هر دو زمینه علمی و عملی در کلاس‌های درس تربیت بدنی فعالیت داشته باشند. این قشر می‌تواند با دانش و توانایی خود زمینه پیشرفت ورزش دانش‌آموزی را فراهم کند. اعتلای تربیت بدنی و ورزش در جامعه ما زمانی میسر است که تحولی سازنده و مثبت در برنامه‌های جاری ورزش به‌عمل آید. بازنگری در برنامه گذشته و جاری و تدوین برنامه‌های کارساز و جامع‌تر، نیازمند تحقیقات گسترده و همه‌جانبه‌ای است که نتایج آنها بتواند خط‌مشی برنامه جدید را تعیین و صحت انطباق آن را با نیازهای اساسی جامعه در حال تحول ما تضمین کند.

پیشنهادهای کاربردی

از آنجا که مؤلفه کاربرد رسانه در زندگی امروزی دارای بیشترین بار عاملی بود، پیشنهاد می‌شود آموزش فراگیر انواع رسانه برای معلمان تربیت بدنی در سرلوحه برنامه‌های آموزش و پرورش به‌منظور تدریس درس تربیت بدنی قرار گیرد. تدوین قواعد به‌کارگیری سواد رسانه‌ای و گنجاندن آن در برنامه‌های سراسری درس تربیت بدنی می‌تواند ورود به عصر رسانه‌های نوین برای معلمان درس تربیت بدنی را تسهیل کند و آنها را ملزم به به‌کارگیری رسانه‌ها در آموزش کند. همچنین پیشنهاد می‌شود میزان مهارت و توانایی معلمان تربیت بدنی در استفاده از رسانه‌های آموزشی مورد سنجش و ارزیابی قرار گیرد و متناسب با آن برنامه آموزشی کاربردی تدوین شود. پیشنهاد می‌شود با توجه به ضرورت و اهمیت سواد رسانه‌ای در دستیابی به اهداف درس تربیت بدنی و در نتیجه آن ارتقای جایگاه این درس در آموزش و پرورش، کارگاه‌ها و دوره‌های ضمن خدمت در این زمینه برای معلمان تربیت بدنی برگزار شود. در نهایت با توجه به تأکید بیشتر صاحب‌ه‌شوندگان مبنی بر استفاده از رسانه‌های تصویری، پیشنهاد می‌شود معلمان تربیت بدنی بیشتر از رسانه‌های تصویری برای آموزش مهارت‌های عملی استفاده کنند.

منابع و مأخذ

- 1 Alikhani M and K. Z, Media Literacy Education in Schools (In Persian). Journal of the Growth of Vocational and Technical Education, 2016. 12(3): p. 1-5.
- 2 Jolls T and Johnsen, Media Literacy: A Foundational Skill for Democracy in the 21st Century. The Hastings law journal, 2018. 69(5): p. 1380-1407
- 3 Sh, H., Investigating the Role of Media in the Educational System of Fundamental Transformation Document a. C: Emphasis on the Need for Media Literacy Training (In Persian). Noor Specialized Journal Website, 2014. 4(97): p. 5-11
- 4 Monica B and P. D, The Promises, Challenges and Futures of Media Literacy. Journal of Media Literacy Education:10(1). 2018:P:1-12.
- 5.E, S., Measuring Media Literacy Inquiry in Higher Education: Innovation in Assessment. Journal of Media Literacy Education, 2019. 11(2): p. 95-121
6. Y, S., Media Literacy of a Thought Article (In Persian) Media Quarterly, 2006. 17(4): p. 27-32
7. Paul M and B. T, Media Literacy as a Core Competency for Engaged Citizenship in Participatory Democracy. Journal of American Behavioral Scientist, 2103. 57(11): p. 1-11
8. Sedeghe B, M.K., Study of media literacy of Tabriz citizens (In Persian). Journal of Communication Culture, 2016. 1(1): p. 799-816
9. Document on the Fundamental Transformation of Education (In Persian). Adopted by the Supreme Council of the Cultural Revolution, 2011: p. 11
- 10.Razavi M. H, Rouhani Z, and G. A, An Analysis of Factors Affecting the Promotion of Physical Education Course in Schools (In Persian). Journal of Sport Management and Motivational Behavior, 2014. 10(19): p. 69-80
- 11 Nastaran Brojeni E, N.B. E., and H. H, Identifying Existing Problems in Isfahan Schools of Physical Education and Comparing the Perspectives of Principals, Experts and Teachers of Isfahan Schools of Physical Education (In Persian). Journal of Modern Approaches to Sport Management, 2016. 4(14): p. 83-94
- 12 Cherner T and C. K, Preparing Pre-Service Teachers to Teach Media Literacy: A Response to Fake News. Journal of Media Literacy Education, 2019. 11(1): p. 1-31
- 13 Jessica M, et al., Media Literacy in Teacher Education: A Good Fit across the Curriculum. Journal of Media Literacy Education, 2019. 7(2): p. 81-86
- 14 C, F., Digital Media Literacy in a Sports, Popular Culture and Literature Course, The National Association for Media Literacy Education's. Journal of Media Literacy Education, 2018. 6(3): p. 81-89
- 15 Dudley D. A and E. P, Recommendations for policy and practice of physical education in culturally and linguistically diverse Australian secondary schools based on a two-year prospective cohort study. School Psychology International, 2015. 36(2): p. 172-188
- 16 Wood C and H. K, Physical education or playtime: which is more effective at promoting physical activity in primary school children? BMC Research Notes, 2015. 8(12): p. 12-28

- 17 Moghadas zade H and S. H, Media Literacy and the Awareness of Social Network Damage (In Persian). Noor Specialized Journal Website, 2018. 1(110): p. 25-35
- 18 Taghizadeh A and T . S Studying Native Media Literacy Training Needs and Needs (In Persian). Journal of Cultural and Communication Studies, 2014. 26(58): p. 79-103
- 19 Jafari Harandi R, et al., Evaluation of the Factors Affecting the Quality of Physical Education Course from the Viewpoint of Sport Teachers Case Study: Kashan City (In Persian). Journal of Educational Research, 2017. 12(50): p. 1-22
- 20 Bentler P.M and C. C, Practical Issues in Structural Modeling. Sociological Methods and Research, 1987. 16(1): p. 78-117
- 21 Boomsma A and H. J, The robustness of LISREL modeling revisited. A Festschrift in honor of Karl Jöreskog, 2001. 2(3): p. 139-168
- 22 B, K.R., Principles and practice of structural equation modeling (3rd Ed). New York: Guilford Press. 2011: ISBN 978-1-6) 6-877-0623hardcover) — ISBN 978-1-60623-876-9 (pbk.), 2011
- 23 Meyers L. S, Gamst G, and G.A. J, Applied multivariate research: Design and interpretation. Sage. Publication Date: September 8, 2005 | ISBN-10: 1412904129 | ISBN-13: 978-1412904124., 2005
- 24 Schumacker R. E and L.R. G, A beginner's guide to structural equation modeling (3rd ed). New York: Rutledge. 2010. ISBN 978-1-84169-890-(hardcover: alk.paper)—ISBN 978-1-84169-891-5 (pbk:alk. Paper). 2010
- 25 Kaolin W and R. T., Media and Information Literacy (In Persian). Translated by: Kazem Moazen and Ramin Chaboki Darzabi. Tehran: Ministry of Culture and Islamic Guidance, Department of Air and Information Services, Department of Media Studies and Planning, 2011
- 26 Taghizadeh A and K. A, EFQM Organizational Excellence Model (In Persian). Tehran, Industrial Management Publications, 2016
- 27 Niazi L, Z. I., and A.A. Kh, The Impact of Technology-Based Media Literacy Training on Students' Knowledge (In Persian). Journal of Modern Media Studies, 2(7), 2017; : p 119-156
- 28 Hosseini Pakadeh A and S.H. S, Media literacy training in cyberspace (In Persian). Journal of Modern Media Studies, 2018. 3(9): p. 31-76
- 29 Meehan J, et al., Media Literacy in Teacher Education: A Good Fit across the Curriculum Journal of Media Literacy Education, 2019. 2(7): p. 81-86
- 30 Bergstrom A, Flynn M, and C. C, Deconstructing Media in the College Classroom: A Longitudinal Critical Media Literacy Intervention. The National Association for Media Literacy Education's, Journal of Media Literacy Education, 2018. 10(3): p. 113-131
- 31 C, L.T., Development of a Scale for Evaluating Media Literacy Interventions. University of California, Santa Barbara ProQuest Dissertations Publishing, 2014
- 32 Mayer R. E and A.R. B., The instructive animation: Helping students build connections between words and pictures in multimedia learning. Journal of educational Psychology, 1992. 84(4): p. 417-444

- 33 Hergnahan B and E. M, Introduction to Learning Theories (In Persian). Eighth Edition, Translated by: Ali Akbar Seif, Tehran., 2015
- 34 Moghadas zade H and S. H., Media Literacy and the Awareness of Social Network Damage (In Persian). Noor Specialized Journal Website, 2017. 12(39): p. 25-35
- 35 Frank Kersch D and L. M, Hosting and healing: A framework for critical media literacy pedagogy. Journal of Media Literacy Education, 2019. 11(3): p. 37-48
- 36 A, L., Digital Media Production to Support Literacy For Secondary Students with Diverse Learning Abilities. The National Association for Media Literacy Education's, Journal of Media Literacy Education, 2017. 9(2): p. 30-44
- 37 Valtonen V, et al., Media Literacy Education in the Age of Machine Learning. Journal of Media Literacy Education, 2019. 11(2): p. 20-36
- 38 Rasi P, H. V, and H.R , . 2019. Journal of Media Literacy Education, Media Literacy Education for All Ages. 11(2): p. 1-19
- 39 H, K., Visual Assessment in the Telegram Social Media Literacy Analysis of Iranian Users, Focusing on the Telegram Messenger and Its Affecting Factors (In Persian). Nuremberg Specialized Journal Database, 2018. 1(110): p. 29-55

Designing Physical Education Teachers' Media Literacy Model with an Emphasis on the Quality of the Physical Education Course (Mixed Approach)

Kheled Soleimani*¹- Behzad Izadi² - Rasoul Norouzi Seyyed Hosseini³ - Hamid Ghassemi⁴

1. Ph.D. Student in Sports Marketing and Media Management, University of Kurdistan, Kurdistan, Iran 2. Assistant Professor of Sports Management, Department of Physical Education, University of Kurdistan, Kurdistan, Iran 3. Assistant Professor of Sports Management, Department of Sports Sciences, Faculty of Humanities, Tarbiat Modarres University, Tehran, Iran 4. Associate Professor, Department of Sports Management, Payame Noor University, Tehran, Iran

(Received: 27/03/2020; Accepted: 22/05/2020)

Abstract

The purpose of this research was to design a model of physical education teachers' media literacy with an emphasis on the quality of the physical education course. This research was performed by mixed method with exploratory-developmental nature. In the qualitative part, the research data was collected through purposeful and theoretical sampling based on in-depth interviews. In the quantitative phase, the samples were selected by the available sampling and tested by modeling the structural equations of the model arising from the qualitative part. In this study, there were two statistical population: the first was the professors in the fields of sports management, educational and media management (n=11 people), and the second was the male and female physical education teachers in Kurdistan province (n=204 people). The results showed that continuous improvement of the quality of physical education course is considered through the use of media literacy as a cycle whose input is "requirements and prerequisites of physical education course". The process of this model includes the rules of applying media literacy to the physical education course and the output of this process is to improve the quality of the physical education course. In order to improve the quality of physical education course, media literacy can be considered as an organizational excellence system in which by strengthening its inputs and directing its processes, it has witnessed desirable outcomes.

Keywords

Physical education lesson, Media, Media literacy, Physical education teachers, Quality improvement.

---

* Corresponding Author: Email: khaled.solaimany@gmail.com; Tel: +989187229646